Socialutskottets betänkande

1983/84:28

om ersättningar till kommunerna för hjälp till utländska medborgare, flyktingar m. m. (prop. 1983/84:100 bil. 7 delvis och prop. 1983/84:124 bil. 2)

Sammanfattning

I betänkandet behandlas *dels* i proposition 1983/84:100 bil. 7 (socialdepartementet) framlagt förslag till medelsanvisning för budgetåret 1984/85 såvitt avser anslaget J 6. Ersättningar till kommunerna för hjälp till utländska medborgare, flyktingar m. m., *dels* i proposition 1983/84:124 bil. 2 framlagda förslag om nya riktlinjer för socialstyrelsens uppgifter i flyktingfrågor och till ändrad medelsanvisning under samma anslag. Propositionsförslagen tillstyrks.

Utskottet behandlar vidare i betänkandet ett under den allmänna motionstiden väckt motionsyrkande om ekonomiskt stöd för metodutveckling av socialtjänstens arbete med utsatta familjer från olika etniska grupper (vpk). Motionsyrkandet avstyrks. Häremot reserverar sig utskottets vpk-ledamot.

Övriga anslag under avsnitt J. Socialt behandlingsarbete, alkohol- och narkotikapolitik har behandlats i utskottets betänkande SoU 1983/84:20.

Proposition 1983/84:124 bil. 1 behandlas av socialförsäkringsutskottet i betänkande SfU 1983/84:27.

FEMTE HUVUDTITELN

Proposition 1983/84:100 bil. 7

Regeringen har under punkt J 6 (s. 180–182) föreslagit

(J 6) att riksdagen till *Ersättningar till kommunerna för hjälp till utländska medborgare, flyktingar m. m.* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslaganslag av 158 000 000 kr.

Proposition 1983/84:124 bil. 2

Regeringen har föreslagit

1. att riksdagen godkänner de i propositionen förordade riktlinjerna för socialstyrelsens uppgifter i flyktingfrågor,

2. att riksdagen till *Ersättningar till kommunerna för hjälp till utländska medborgare, flyktingar m. m.* för budgetåret 1984/85 – med ändring av det i proposition 1983/84:100, bilaga 7, upptagna beloppet – anvisar ett förslagsanslag av 16 575 000 kr.

Motion väckt under den allmänna motionstiden

I motion 1983/84:467 av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag innebärande att kommunerna ges särskilt ekonomiskt stöd för metodutveckling av socialtjänstens arbete med utsatta familjer från olika etniska grupper.

Motiveringen till motionsyrkandet finns i motion 1983/84:465.

Utskottet

I budgetpropositionen föreslås att 158 milj. kr. anvisas under anslaget J 6. *Ersättningar till kommunerna för hjälp till utländska medborgare, flyktingar m. m.* I proposition 1983/84:124 (bilaga 2) hemställs att riksdagen med anledning av i propositionen framlagt förslag om nya riktlinjer för socialstyrelsens uppgifter i flyktingfrågor ändrar anvisningen till 16 575 000 kr.

Från anslaget utgår ersättning till kommunerna för kostnader för bistånd till flyktingar och vissa andra utlänningar. Ekonomisk hjälp till flyktingar ersätts för det år beslut om uppehållstillstånd fattas samt de två efterföljande åren. För att täcka även andra kostnader inom socialtjänsten som kommunerna kan ha haft för flyktingar utgår därutöver en schablonersättning med 25 % av ersättningen för ekonomisk hjälp. Ersättning utgår också för ekonomisk hjälp och viss vård som lämnas till utlänningar under den tid då deras ansökningar om uppehållstillstånd behandlas. Ersättningsbestämmelserna finns i förordningen (1979:1120) om ersättning för bistånd till flyktingar m. fl. (ändrad senast 1981:1233). Ersättningen utbetalas av länsstyrelserna för kalenderår i efterskott.

Från anslaget utgår också ersättning från socialstyrelsen till sjukvårdshuvudmännen för varaktig vård på sjukvårdsinrättning av sådana flyktingar som har överförts till Sverige med stöd av särskilt regeringsbeslut och som vid mottagningen i Sverige på grund av sjukdom eller handikapp inte kan omhändertas på mottagningsförläggning. Socialstyrelsen medverkar också vid bostadsanskaffning åt vissa flyktingar och kan bevilja lån till flyktingar för bostadsrättslägenheter. Kostnaderna för dessa lån redovisas på detta anslag.

Vidare utgår från anslaget ersättning till kommunerna för kostnader för familjepedagogisk verksamhet bland flyktingar och zigenare. Ansökningar om sådan ersättning prövas av socialstyrelsen.

Genom särskilt beslut den 26 juni 1980 har socialstyrelsen också bemyndigats att från detta anslag t. v. utge ersättning för omhändertagande av vissa vietnamesiska barn.

I proposition 1983/84:124 (bilaga 1) som behandlas av socialförsäkringsutskottet i betänkande SfU 1983/84:27 föreslås nya former för mottagande av flyktingar och asylsökande som innebär att stat och kommun i samverkan skall svara för flyktingverksamheten. Huvuddelen av det praktiska arbetet med mottagande av asylsökande och flyktingar och med introduktion av

flyktingar i det svenska samhället kommer att åvila kommunerna. Alla kommuner som har kostnader för ekonomiskt bistånd till flyktingar och personer som väntar på uppehållstillstånd kommer att få ersättning för de faktiska kostnaderna under tre år. Kommuner som träffat överenskommelser med statens invandrarverk, SIV, om att ta emot flyktingar och asylsökande i planerade former kommer därutöver att få ersättning även för vissa andra insatser.

Det nya systemet innebär bl. a. att SIV fr. o. m. den 1 januari 1985 kommer att få ett centralt ansvar för flyktingmottagandet på statlig verksnivå. Huvuddelen av de uppgifter inom flyktingverksamheten som i dag ligger hos arbetsmarknadsstyrelsen, AMS, eller socialstyrelsen avvecklas eller förs över till SIV. Vidare kommer invandrarverket att få ett samlat ansvar för systemet för statlig ersättning till kommunerna.

De medel som i dag ligger på socialdepartementet föreslås för budgetåret 1983/84 till övervägande del föras över till arbetsmarknadsdepartementet och föras upp på ett nytt anslag D 6. Ersättning till kommunerna för åtgärder för flyktingar m. m. Över detta anslag föreslås anvisad bl. a. den generella ersättning som utgår till kommunerna för ekonomiskt bistånd och vissa andra kostnader för flyktingar och utlänningar som väntar på beslut i fråga om uppehållstillstånd och som f. n. bestrids från anslaget J 6. Ersättningar till kommunerna för hjälp till utländska medborgare, flyktingar m. m.

Utskottet har i yttrande till socialförsäkringsutskottet tillstyrkt propositionsförslaget i aktuell del.

I proposition 1983/84:124 (bilaga 2) föreslås, förutom ändrad anslagsanvisning, att riksdagen skall godkänna nya riktlinjer för socialstyrelsens uppgifter i flyktingfrågor. De föreslagna riktlinjerna innebär i huvudsak följande.

Socialstyrelsen har i dag att se till att flyktingar som behöver sjukvård eller annan särskild omvårdnad får detta. Socialstyrelsen medverkar dessutom vid uttagning och mottagning av flyktingar som behöver sjukhusvård eller på grund av fysiskt eller psykiskt handikapp behöver särskild omvårdnad. Vidare får styrelsen utge ersättning till sjukvårdshuvudmännen för varaktig vård på sjukvårdsinrättning av sådana flyktingar. Under vissa omständigheter kan socialstyrelsen bevilja lån för inköp av bostadsrättslägenhet. Socialstyrelsen har också ansvar för bidrag till familjepedagogisk verksamhet och för viss utbildningsverksamhet för familjepedagoger.

Förslaget att invandrarverket skall få ett samlat ansvar för flyktingverksamheten innebär att vissa delar av socialstyrelsens särskilda verksamhet med flyktingfrågor föreslås överförda till invandrarverket.

Inom ramen för flyktingkvoten tar Sverige varje år normalt emot ett antal flyktingar som behöver sjukhusvård eller som på grund av fysiskt eller psykiskt handikapp behöver särskild omvårdnad. Vid uttagning och mottagning av dessa flyktingar medverkar socialstyrelsen, som också genom ett särskilt bemyndigande kan utge ersättning till sjukvårdshuvudmännen för varaktig vård av sjuka och handikappade flyktingar som inte kan tas emot på

mottagningsförläggning.

För att de sjuka och handikappade flyktingar som tas emot skall kunna tas om hand på ett bra sätt krävs enligt propositionen en överblick över landets samlade vårdresurser. Det innebär att socialstyrelsen, som har till uppgift att ha denna överblick, på samma sätt som hittills måste kunna medverka vid uttagningen av kvotflyktingar. Det föreslås därför att socialstyrelsen bör behålla sin nuvarande roll när det gäller medverkan vid uttagning av sjuka och handikappade flyktingar som behöver sjukhusvård eller annan särskild omvårdnad. För att vidmakthålla våra möjligheter att ta emot sjuka och handikappade flyktingar bör också nuvarande möjligheter att lämna ersättning för varaktig vård på sjukvårdsinrättning bibehållas. Denna uppgift föreslås emellertid överförd från socialstyrelsen till invandrarverket mot bakgrund av att invandrarverket enligt propositionen (bilaga 1) bör svara för ersättning till sjukvårdshuvudmännen för sjukvård av asylsökande.

Formen med bostadsrättslån från socialstyrelsen föreslås upphöra. Socialstyrelsen skall enligt propositionsförslaget fortsättningsvis inte heller svara för ersättningen för omhändertagandet av vissa vietnamesiska barn.

Nuvarande särskilda statsbidrag för familjepedagogisk verksamhet bland flyktingar, som socialstyrelsen ansvarar för, föreslås upphävt och samordnas med den bidragsgivning invandrarverket enligt propositionsförslaget (bilaga 1) skall svara för. Att mera allmänt sprida erfarenheter av och kunskap om den verksamhet för flyktingar och de arbetsmetoder som används i socialt arbete bland flyktingar föreslås dock även fortsättningsvis vara en uppgift för socialstyrelsen. Det kan ske i olika former, t. ex. genom utarbetande av allmänna råd i fråga om socialt arbete bland olika minoritetsgrupper, direkt rådgivning och olika utbildningsaktiviteter. Socialstyrelsen bör som ett led i styrelsens kunskapsförmedlande funktion liksom f. n. svara för den kurs- och konferensverksamhet som bedöms nödvändig för personal, t. ex. familjepedagoger, inom kommunernas socialtjänst som arbetar med flyktingar. För att socialstyrelsen skall kunna fullgöra dessa utbildnings- och stödinsatser bör styrelsen enligt propositionen även fortsättningsvis tilldelas vissa medel för kurser och konferenser.

Socialstyrelsen kan sedan den 1 januari 1972 som en försöksverksamhet lämna ersättning till kommuner för kostnader för familjepedagogisk verksamhet bland zigenare. Verksamheten avsåg först organiserat överförda zigenare men utökades år 1976 resp. 1977 till att omfatta även nordiska zigenare och enskilt invandrade utomnordiska zigenare som inte är flyktingar. För innevarande budgetår får högst 2,5 milj. kr. disponeras för familjepedagogisk verksamhet bland zigenare som inte omfattas av flyktingbestämmelserna.

Enligt propositionen (bilaga 2) bör även fortsättningsvis statligt bidrag utgå för vissa särskilda insatser bland zigenare. Bidrag bör lämnas till projekt med olika former av socialt arbete bland zigenare, inkl. familjepedagogisk verksamhet, och samarbetsprojekt mellan socialförvaltningar och andra

samhällsorgan. Medlen föreslås disponeras av socialstyrelsen.

Beträffande medelsanvisningen för budgetåret 1984/85 under socialdepartementets huvudtitel beräknas 12,5 milj. kr. för socialstyrelsens uppgifter när det gäller familjepedagogisk verksamhet, varav 2,5 milj. kr. avser familjepedagogisk verksamhet bland zigenare samt kurser och konferenser. För lån till bostadsrätter hösten 1984 beräknas 575 000 kr., för kostnader för sinovietnamesiska barn 3 milj. kr. och för sjukvårdskostnader 0,5 milj. kr. Medel för de båda senare ändamålen beräknas för helår eftersom utbetalningen sker i efterskott.

Utskottet tillstyrker att riksdagen godkänner i proposition 1983/84:124 (bilaga 2) förordade riktlinjer för socialstyrelsens uppgifter i flyktingfrågor samt den sålunda föreslagna medelsanvisningen över anslaget J 6. Ersättningar till kommunerna för hjälp till utländska medborgare, flyktingar m. m.

I *motion 1983/84:467 av Lars Werner m. fl. (vpk)* föreslås att kommunerna skall ges särskilt ekonomiskt stöd för metodutveckling av socialtjänstens arbete med utsatta familjer från olika etniska grupper. Det är framhåller motionärerna bl. a. viktigt att socialtjänsten ges resurser att utveckla nya arbetsmetoder gentemot utsatta invandrarfamiljer och att personalen får ökade och relevanta kunskaper för sitt arbete med olika nationalitetsgrupper.

Som redogjorts för i det föregående innebär propositionsförslaget att socialstyrelsen även fortsättningsvis kommer att ha ansvaret för att sprida erfarenheter av och kunskap om de arbetsmetoder m. m. som används i socialt arbete bland flyktingar. För detta ändamål föreslås i propositionen bl. a. att socialstyrelsen tilldelas medel för kurs- och konferensverksamhet. För insatser bland zigenare disponerar socialstyrelsen som ovan nämnts särskilda medel. Propositionens olika förslag innebär vidare att statsbidragsgivningen till kommunerna för åtgärder bland flyktingar integreras i invandrarverkets bidragsgivning. Därigenom kommer ekonomiskt stöd att utgå bl. a. för familjepedagogiska insatser och annan social verksamhet bland flyktingar. Enligt propositionen (bilaga 1 s. 22) bör genom det nya systemet med särskilda överenskommelser med kommuner om mottagande av flyktingar och asylsökande etniska grupper få bättre möjligheter än nu att hålla ihop och få en ändamålsenlig service.

Utskottet vill vidare peka på att stöd till utvecklingsprojekt avseende socialt behandlingsarbete inom t. ex. området barn och familj också kan utgå från anslaget J 5. Utveckling och försök med vissa vårdformer. Utskottet har i betänkande SoU 1983/84:20 i anslutning till behandlingen av detta anslag utförligt redovisat pågående utvecklingsarbete rörande insatser för invandrarungdom m. m.

Utskottet anser med hänvisning till det anförda att motion 1983/84:467 inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Motionen avstyrks således.

Utskottet hemställer

1. beträffande *riktlinjer för socialstyrelsens uppgifter i flyktingfrågor* att riksdagen godkänner i proposition 1983/84:124 bilaga 2 förordade riktlinjer för socialstyrelsens uppgifter i flyktingfrågor,
2. beträffande *medelsanvisningen* att riksdagen med bifall till proposition 1983/84:124 bilaga 2 och med anledning av proposition 1983/84:100 bilaga 7 till *Ersättningar till kommunerna för hjälp till utländska medborgare, flyktingar m. m.* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 16 575 000 kr.,
3. beträffande *stöd till metodutveckling inom socialtjänsten* att riksdagen avslår motion 1983/84:467.

Stockholm den 24 april 1984

På socialutskottets vägnar
INGEMAR ELIASSON

Närvarande: Ingemar Eliasson (fp), Evert Svensson (s), John Johnsson (s), Rune Gustavsson (c), Kjell Nilsson (s), Blenda Littmarck (m), Ann-Cathrine Haglund (m), Maria Lagergren (s), Anita Persson (s), Inga Lantz (vpk), Göran Ericsson (m), Gunnar Ström (s), Rosa Östh (c), Aina Westin (s) och Bo Arvidson (m).

Reservation

Stöd till metodutveckling inom socialtjänsten (mom. 3 i hemställan)

av Inga Lantz (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 5 som börjar med "Som redogjorts" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Det är viktigt att socialtjänsten ges resurser att utveckla nya arbetsmetoder gentemot utsatta invandrarfamiljer och att personalen får ökade och relevanta kunskaper för sitt arbete med olika nationalitetsgrupper. Kommunerna bör därför få ett särskilt ekonomiskt stöd för metodutveckling av socialtjänstens arbete med utsatta familjer från olika etniska grupper. Regeringen bör snarast framlägga förslag härom. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 3 bort hemställa

3. beträffande *stöd till metodutveckling inom socialtjänsten* att riksdagen med anledning av motion 1983/84:467 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.